

ZARZĄDZENIE nr 4.

Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych

z dnia 28. stycznia 2026 r.

w sprawie zatwierdzenia „Programu zapobiegania rozprzestrzenianiu się w środowisku inwazyjnych gatunków obcych na gruntach będących w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe”

(znak sprawy: OP.0210.2.2025)

Na podstawie art. 33 ust. 1 ustawy o lasach¹, zwanej dalej ustawą, w związku z § 6 Statutu Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe² – w wykonaniu zadań wynikających z obowiązku Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych, określonego w art. 33 ust. 3 pkt 8 ustawy³, a ponadto mając na względzie art. 58 ust. 2 pkt 1 ustawy⁴

– postanawiam, co następuje:

§ 1

Zatwierdzam do stosowania i użytku służbowego „Program zapobiegania rozprzestrzenianiu się w środowisku inwazyjnych gatunków obcych na gruntach będących w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe”, stanowiący załącznik do niniejszego zarządzenia.

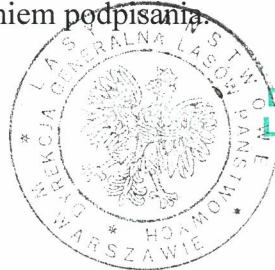
§ 2

Działania opisane w Programie mogą być finansowane:

- 1) ze środków własnych Lasów Państwowych, w tym:
 - a) ze środków funduszu leśnego, w ramach wspólnych przedsięwzięć jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych, o których mowa w art. 58 ust. 2 pkt 1 ustawy;
 - b) ze środków własnych jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych uczestniczących w Programie.
- 2) z innych źródeł krajowych i zagranicznych, a w szczególności ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz z budżetu Unii Europejskiej.

§ 3

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

DYREKTOR GENERALNY
LASÓW PAŃSTWOWYCH

Adam Wasiak

¹ Art. 33 ust. 1 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (t.j. Dz.U. z 2025 r., poz. 567) stanowi, że „Lasami Państwowymi kieruje Dyrektor Generalny przy pomocy dyrektorów regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych”.

² Statut Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe został nadany zarządzeniem nr 50 Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 18 maja 1994 r.; w § 6 Statut Lasów Państwowych stanowi, że w wykonaniu zadań określonych przez ustawę o lasach oraz przez przepisy wykonawcze do ustawy, a także inne przepisy prawa, Dyrektor Generalny wydaje zarządzenia i decyzje obowiązujące w Lasach Państwowych.

³ Art. 33 ust. 3 pkt 8 ustawy stanowi, że Dyrektor Generalny Lasów Państwowych organizuje wspólne przedsięwzięcia jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych.

⁴ Art. 58 ust. 2 pkt 1 ustawy stanowi m.in., że środki funduszu leśnego mogą być przeznaczone również na wspólne przedsięwzięcia jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych, w szczególności w zakresie gospodarki leśnej.

Załącznik do Zarządzenia nr 4
Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych
z dnia 28 stycznia 2026 r.

**Program
zapobiegania rozprzestrzenianiu się w środowisku
inwazyjnych gatunków obcych
na gruntach będących w zarządzie
Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe**

Zatwierdzam do użytku służbowego:

DYREKTOR GENERALNY
LASÓW PAŃSTWOWYCH

DYREKTOR GENERALNY
LASÓW PAŃSTWOWYCH

Adam Wasiak

1. Cel programu

Celem programu jest zapobieganie niekorzystnym skutkom wprowadzania do środowiska i rozprzestrzeniania się inwazyjnych gatunków obcych (IGO) na gruntach będących w zarządzie PGL Lasy Państwowe. Wskazany cel będzie realizowany poprzez zachowanie zasady przezorności w stosunku do gatunków obcych, realizację działań zaradczych w stosunku do IGO stwarzających zagrożenie dla Unii lub IGO stwarzających zagrożenie dla Polski oraz określenie możliwości podejmowania realizacji działań mających na celu przywrócenie naturalnego stanu ekosystemów, które zostały zdegradowane, uszkodzone lub zniszczone przez IGO - w stosunku do IGO stwarzających zagrożenie dla Unii lub IGO stwarzających zagrożenie dla Polski.

Inwazyjne gatunki obce stanowią jedno z najpoważniejszych zagrożeń dla różnorodności biologicznej, funkcjonowania ekosystemów oraz gospodarki i zdrowia publicznego. W czasach nasilającej się globalizacji, mobilności ludzi i towarów, tempo introdukcji i rozprzestrzeniania się gatunków obcych znacząco wzrosło. Unia Europejska przyjęła Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014 z dnia 22 października 2014 r. w sprawie działań zapobiegawczych i zaradczych w odniesieniu do wprowadzania i rozprzestrzeniania inwazyjnych gatunków obcych. Celem tego aktu prawnego jest ochrona unijnych ekosystemów poprzez skoordynowane działania państw członkowskich, w tym opracowywanie list IGO stwarzających zagrożenie dla UE, prowadzenie analiz ryzyka, monitoring oraz wdrażanie planów zarządzania. Na gruntach Skarbu Państwa w zarządzie PGL LP ze względu na położenie geograficzne i zróżnicowanie siedlisk występują zadomowione gatunki obce oraz obserwowane jest rozprzestrzenianie i zwiększanie się zasięgów inwazyjnych gatunków roślin i zwierząt.

W kontekście ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1589, zwanej dalej „ustawą o gatunkach obcych”), która wdraża zapisy rozporządzenia UE nr 1143/2014, Lasy Państwowe mają szereg obowiązków i zadań związanych z zapobieganiem i przeciwdziałaniem rozprzestrzenianiu się IGO – podejmowania działań zaradczych.

Leśnicy, jako gospodarze znacznych obszarów przyrodniczych, odgrywają kluczową rolę w ochronie ekosystemów leśnych przed negatywnym wpływem inwazyjnych gatunków obcych. Ich działania mają znaczenie nie tylko dla zachowania bioróżnorodności, ale również dla trwałości i stabilności całych lasów.

Realizacji programu będzie towarzyszyć coroczne sprawozdanie z jednostek uczestniczących w wykonaniu zapisanych działań pozwalające na ocenę uzyskiwanych efektów.

2. Uczestnicy programu

W programie uczestniczyć mogą jednostki organizacyjne PGL LP wykonujące działania mające na celu zapobieganie niekorzystnym skutkom wprowadzania do środowiska i rozprzestrzeniania się inwazyjnych gatunków obcych.

3. Czas trwania programu

Program ma charakter ciągły.

4. Zakres działań realizowanych w ramach programu

Do działań ochronnych realizowanych w ramach inicjatyw jednostek organizacyjnych PGL LP na rzecz zwalczania inwazyjnych gatunków obcych zalicza się:

1. Przeprowadzanie działań zaradczych w stosunku do IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii lub IGO stwarzającego zagrożenie dla Polski, rozprzestrzenionego na szeroką skalę, nie wprowadzonego do środowiska na skutek interwencji człowieka – w lasach stanowiących rezerwat przyrody; w celu przeprowadzenia tych działań nadleśniczy zawiera z dyrektorem RDLP porozumienie, w którym zobowiązuje się wykonać te działania w zastępstwie dyrektora RDLP, wskazanego przez ustawę o gatunkach obcych jako podmiot właściwy do ich wykonania (art. 21 ust. 2 pkt 1).

Porozumienie to pozwoli nadleśnictwu na wnioskowanie o środki funduszu leśnego na finansowanie działań jako spełniających kryterium wspólnego przedsięwzięcia jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych, w szczególności w zakresie gospodarki leśnej.

2. Przeprowadzanie działań zaradczych w stosunku do IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii lub IGO stwarzającego zagrożenie dla Polski, rozprzestrzenionego na szeroką skalę, nie wprowadzonego do środowiska na skutek interwencji człowieka – na gruntach nie stanowiących rezerwatu przyrody i nie będących we władaniu innego podmiotu; działania te przeprowadza nadleśniczy jako zarządca nieruchomości, wskazany przez ustawę o gatunkach obcych jako podmiot właściwy do ich wykonania (art. 21 ust. 2 pkt 2 lit. a).
3. Tworzenie opracowań, ekspertyz oraz opinii wspomagających osiągnięcie celów programu, w tym m.in. tworzenie planów działań zaradczych, ocen ryzyka, podsumowywanie uzyskiwanych wyników oraz formułowanie zaleceń ochronnych.
4. Organizację spotkań i warsztatów służących wymianie informacji i koordynacji działań między jednostkami.
5. Inne niż ww. działania, niezbędne do osiągnięcia celów niniejszego programu.

5. Katalog strategicznych działań stabilizujących system przyrodniczy:

1) Identyfikacja i monitoring

- Regularne obserwacje i dokumentowanie obecności IGO na gruntach SP w zarządzie PGL LP.
- Prowadzenie rejestrów IGO w nadleśnictwach.
- Zgłaszanie nowych stanowisk IGO stwarzających zagrożenie dla UE lub Polski.

2) Zapobieganie niekorzystnym skutkom wprowadzania i rozprzestrzeniania się inwazyjnych gatunków obcych.

- Unikanie celowego lub przypadkowego wprowadzania IGO podczas prac, np. przy odnowieniach, zalesieniach, rekultywacji czy transporcie materiałów.
- Podejmowanie działań zaradczych mających na celu ograniczanie, monitorowanie i eliminację IGO (zgodnie z przepisami prawa).

3) Działania zaradcze

- Podejmowanie działań zaradczych w celu zwalczania populacji inwazyjnych gatunków.
- 4) Współpraca międzyinstytucjonalna
 - Koordynacja działań z regionalnymi dyrekcjami ochrony środowiska, samorządami, parkami narodowymi, naukowcami i innymi.
 - Wymiana informacji i dobrych praktyk w zakresie wczesnego wykrywania, kontroli populacji i eliminacji.
- 5) Edukacja i informowanie społeczeństwa
 - Prowadzenie działań informacyjnych wśród lokalnych społeczności i turystów (np. tablice informacyjne, kampanie edukacyjne).
 - Uświadamianie zagrożeń związanych z introdukcją i rozprzestrzenianiem gatunków obcych, także przez przypadkowe działania ludzi.
- 6) Obowiązki prawne
 - Przestrzeganie zakazu wprowadzania, hodowli, uprawy, przetrzymywania i przemieszczania gatunków z list IGO.
 - Uczestnictwo w opracowywaniu i realizacji krajowych planów działania dotyczących konkretnych gatunków.

6. Zasady systemowego zarządzania inwazyjnymi gatunkami obcymi w lasach – dla roślin

Zgodnie z przepisami Unii Europejskiej i celami ochrony przyrody, zarządzanie gatunkami inwazyjnymi musi być dobrze zaplanowane, spójne i długofalowe. Działania nie mogą być przypadkowe – powinny tworzyć strategię, która ograniczy ryzyko dla środowiska i gospodarki. Wprowadza się główne zasady postępowania:

1. Wczesne wykrywanie i szybka reakcja

Najważniejsze jest szybkie wykrycie nowych ognisk inwazji. Im wcześniej zareagujemy, tym większa szansa na całkowite usunięcie okazów gatunku lub ograniczenie jego rozprzestrzeniania. Monitoring i szybkie działania są tańsze i skuteczniejsze niż późniejsza walka na dużą skalę.

2. Analiza ryzyka i priorytetów

Nie zwalcza się inwazyjnych gatunków obcych „dla zasady”. Interwencja jest potrzebna tylko wtedy, gdy gatunek zagraża cennym siedliskom lub gatunkom chronionym. Dlatego konieczne jest dokładne mapowanie występowania IGO w odniesieniu do najważniejszych obszarów przyrodniczych.

3. Skuteczne wykorzystanie zasobów

Budżet i siły są ograniczone, więc trzeba działać tam, gdzie ma to największy sens:

- hot spots – obszary o najwyższej wartości przyrodniczej i wrażliwości,
- ogniska początkowe – nowe miejsca inwazji, gdzie usunięcie gatunku jest jeszcze możliwe,

- drogi wprowadzania – miejsca, gdzie człowiek najczęściej „przynosi” gatunki (np. parkingi, drogi, otoczenie ogrodów działkowych).

4. Hierarchia metod

- Najpierw stosujemy metody mechaniczne i fizyczne (np. wycinka, wykopywanie, mulczowanie).
- Metody chemiczne lub biologiczne są dopuszczalne tylko w ostateczności, po ocenie ryzyka i nieskuteczności innych sposobów.

5. Eliminacja źródeł rozmnażania

Wpierw usuwamy rośliny, które mogą się rozmnażać – np. owocujące drzewa lub krzewy. To ogranicza rozprzestrzenianie się gatunku.

6. Bezpieczna utylizacja biomasy

Usunięte rośliny trzeba zniszczyć tak, by nie mogły się odrodzić (np. przez spalanie, kontrolowane kompostowanie) – szczególnie ważne, gdy zawierają nasiona, bulwy czy kłącza.

7. Długoterminowe działania

Jednorazowa akcja nie wystarczy. Kontrola musi być prowadzona przez kilka sezonów (minimum 2–3 lata), a potem trzeba monitorować teren. Jeśli nie ma środków na długofalowe działania, lepiej nie zaczynać – inaczej wysiłek pójdzie na marne.

7. Zasady refundacji poniesionych wydatków ze środków funduszu leśnego

Środki funduszu leśnego mogą zostać przeznaczone na refundację poniesionych wydatków na działania realizowane w ramach niniejszego programu, przy uwzględnieniu następujących uwarunkowań:

- a) środki funduszu leśnego mogą pokryć koszty poniesione w ramach wkładu własnego do wydatków kwalifikowanych w projektach współfinansowanych ze źródeł zewnętrznych, realizowanych przez jednostki organizacyjne PGL LP;
- b) środki funduszu leśnego mogą pokryć do 100% wydatków niekwalifikowanych w projektach współfinansowanych ze źródeł zewnętrznych, realizowanych przez jednostki organizacyjne PGL LP, w szczególności tych, które wpisują się w zakres działań ochronnych wyszczególnionych w ust. 4;
- c) środki funduszu leśnego mogą pokryć do 100% wydatków poniesionych na działania ochronne wyszczególnione w ust. 4, realizowanych w ramach wewnętrznych inicjatyw jednostek organizacyjnych PGL LP;
- d) zakres rzeczowo-finansowy działań podlegających refundacji w danym roku, ustalany będzie na etapie budowy planów finansowo-gospodarczych PGL LP zgodnie z procedurą ujmowania zadań w planie wydatków funduszu leśnego, ustaloną w aktualnym zarządzeniu Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych w sprawie jednolitych zasad gospodarowania środkami funduszu leśnego.

ZARZĄDZENIE nr 4

Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych

z dnia 28 stycznia 2026 r.

w sprawie zatwierdzenia „Programu zapobiegania rozprzestrzenianiu się w środowisku inwazyjnych gatunków obcych na gruntach będących w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe”

(znak sprawy: OP.0210.2.2025)

Na podstawie art. 33 ust. 1 ustawy o lasach¹, zwanej dalej ustawą, w związku z § 6 Statutu Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe² – w wykonaniu zadań wynikających z obowiązku Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych, określonego w art. 33 ust. 3 pkt 8 ustawy³, a ponadto mając na względzie art. 58 ust. 2 pkt 1 ustawy⁴

– postanawiam, co następuje:

§ 1

Zatwierdzam do stosowania i użytku służbowego „Program zapobiegania rozprzestrzenianiu się w środowisku inwazyjnych gatunków obcych na gruntach będących w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe”, stanowiący załącznik do niniejszego zarządzenia.

§ 2

Działania opisane w Programie mogą być finansowane:

- 1) ze środków własnych Lasów Państwowych, w tym:
 - a) ze środków funduszu leśnego, w ramach wspólnych przedsięwzięć jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych, o których mowa w art. 58 ust. 2 pkt 1 ustawy;
 - b) ze środków własnych jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych uczestniczących w Programie.
- 2) z innych źródeł krajowych i zagranicznych, a w szczególności ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz z budżetu Unii Europejskiej.

§ 3

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

**DYREKTOR GENERALNY
LASÓW PAŃSTWOWYCH**

Adam Wasiak

¹ Art. 33 ust. 1 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (t.j. Dz.U. z 2025 r., poz. 567) stanowi, że „Lasami Państwowymi kieruje Dyrektor Generalny przy pomocy dyrektorów regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych”.

² Statut Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe został nadany zarządzeniem nr 50 Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 18 maja 1994 r.; w § 6 Statut Lasów Państwowych stanowi, że w wykonaniu zadań określonych przez ustawę o lasach oraz przez przepisy wykonawcze do ustawy, a także inne przepisy prawa, Dyrektor Generalny wydaje zarządzenia i decyzje obowiązujące w Lasach Państwowych.

³ Art. 33 ust. 3 pkt 8 ustawy stanowi, że Dyrektor Generalny Lasów Państwowych organizuje wspólne przedsięwzięcia jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych.

⁴ Art. 58 ust. 2 pkt 1 ustawy stanowi m.in., że środki funduszu leśnego mogą być przeznaczone również na wspólne przedsięwzięcia jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych, w szczególności w zakresie gospodarki leśnej.

*Załącznik do Zarządzenia nr 4
Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych
z dnia 28 stycznia 2026 r.*

**Program
zapobiegania rozprzestrzenianiu się w środowisku
inwazyjnych gatunków obcych
na gruntach będących w zarządzie
Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe**

Zatwierdzam do użytku służbowego:

DYREKTOR GENERALNY
LASÓW PAŃSTWOWYCH

Adam Wasiak

1. Cel programu

Celem programu jest zapobieganie niekorzystnym skutkom wprowadzania do środowiska i rozprzestrzeniania się inwazyjnych gatunków obcych (IGO) na gruntach będących w zarządzie PGL Lasy Państwowe. Wskazany cel będzie realizowany poprzez zachowanie zasady przezorności w stosunku do gatunków obcych, realizację działań zaradczych w stosunku do IGO stwarzających zagrożenie dla Unii lub IGO stwarzających zagrożenie dla Polski oraz określenie możliwości podejmowania realizacji działań mających na celu przywrócenie naturalnego stanu ekosystemów, które zostały zdegradowane, uszkodzone lub zniszczone przez IGO - w stosunku do IGO stwarzających zagrożenie dla Unii lub IGO stwarzających zagrożenie dla Polski.

Inwazyjne gatunki obce stanowią jedno z najpoważniejszych zagrożeń dla różnorodności biologicznej, funkcjonowania ekosystemów oraz gospodarki i zdrowia publicznego. W czasach nasilającej się globalizacji, mobilności ludzi i towarów, tempo introdukcji i rozprzestrzeniania się gatunków obcych znacząco wzrosło. Unia Europejska przyjęła Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014 z dnia 22 października 2014 r. w sprawie działań zapobiegawczych i zaradczych w odniesieniu do wprowadzania i rozprzestrzeniania inwazyjnych gatunków obcych. Celem tego aktu prawnego jest ochrona unijnych ekosystemów poprzez skoordynowane działania państw członkowskich, w tym opracowywanie list IGO stwarzających zagrożenie dla UE, prowadzenie analiz ryzyka, monitoring oraz wdrażanie planów zarządzania. Na gruntach Skarbu Państwa w zarządzie PGL LP ze względu na położenie geograficzne i zróżnicowanie siedlisk występują zadomowione gatunki obce oraz obserwowane jest rozprzestrzenianie i zwiększanie się zasięgów inwazyjnych gatunków roślin i zwierząt.

W kontekście ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1589, zwanej dalej „ustawą o gatunkach obcych”), która wdraża zapisy rozporządzenia UE nr 1143/2014, Lasy Państwowe mają szereg obowiązków i zadań związanych z zapobieganiem i przeciwdziałaniem rozprzestrzenianiu się IGO – podejmowania działań zaradczych.

Leśnicy, jako gospodarze znacznych obszarów przyrodniczych, odgrywają kluczową rolę w ochronie ekosystemów leśnych przed negatywnym wpływem inwazyjnych gatunków obcych. Ich działania mają znaczenie nie tylko dla zachowania bioróżnorodności, ale również dla trwałości i stabilności całych lasów.

Realizacji programu będzie towarzyszyć coroczne sprawozdanie z jednostek uczestniczących w wykonaniu zapisanych działań pozwalające na ocenę uzyskiwanych efektów.

2. Uczestnicy programu

W programie uczestniczyć mogą jednostki organizacyjne PGL LP wykonujące działania mające na celu zapobieganie niekorzystnym skutkom wprowadzania do środowiska i rozprzestrzeniania się inwazyjnych gatunków obcych.

3. Czas trwania programu

Program ma charakter ciągły.

4. Zakres działań realizowanych w ramach programu

Do działań ochronnych realizowanych w ramach inicjatyw jednostek organizacyjnych PGL LP na rzecz zwalczania inwazyjnych gatunków obcych zalicza się:

1. Przeprowadzanie działań zaradczych w stosunku do IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii lub IGO stwarzającego zagrożenie dla Polski, rozprzestrzenionego na szeroką skalę, nie wprowadzonego do środowiska na skutek interwencji człowieka – w lasach stanowiących rezerwat przyrody; w celu przeprowadzenia tych działań nadleśniczy zawiera z dyrektorem RDLP porozumienie, w którym zobowiązuje się wykonać te działania w zastępstwie dyrektora RDLP, wskazanego przez ustawę o gatunkach obcych jako podmiot właściwy do ich wykonania (art. 21 ust. 2 pkt 1).

Porozumienie to pozwoli nadleśnictwu na wnioskowanie o środki funduszu leśnego na finansowanie działań jako spełniających kryterium wspólnego przedsięwzięcia jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych, w szczególności w zakresie gospodarki leśnej.

2. Przeprowadzanie działań zaradczych w stosunku do IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii lub IGO stwarzającego zagrożenie dla Polski, rozprzestrzenionego na szeroką skalę, nie wprowadzonego do środowiska na skutek interwencji człowieka – na gruntach nie stanowiących rezerwatu przyrody i nie będących we władaniu innego podmiotu; działania te przeprowadza nadleśniczy jako zarządca nieruchomości, wskazany przez ustawę o gatunkach obcych jako podmiot właściwy do ich wykonania (art. 21 ust. 2 pkt 2 lit. a).
3. Tworzenie opracowań, ekspertyz oraz opinii wspomagających osiągnięcie celów programu, w tym m.in. tworzenie planów działań zaradczych, ocen ryzyka, podsumowywanie uzyskiwanych wyników oraz formułowanie zaleceń ochronnych.
4. Organizację spotkań i warsztatów służących wymianie informacji i koordynacji działań między jednostkami.
5. Inne niż ww. działania, niezbędne do osiągnięcia celów niniejszego programu.

5. Katalog strategicznych działań stabilizujących system przyrodniczy:

1) Identyfikacja i monitoring

- Regularne obserwacje i dokumentowanie obecności IGO na gruntach SP w zarządzie PGL LP.
- Prowadzenie rejestrów IGO w nadleśnictwach.
- Zgłaszanie nowych stanowisk IGO stwarzających zagrożenie dla UE lub Polski.

2) Zapobieganie niekorzystnym skutkom wprowadzania i rozprzestrzeniania się inwazyjnych gatunków obcych.

- Unikanie celowego lub przypadkowego wprowadzania IGO podczas prac, np. przy odnowieniach, zalesieniach, rekultywacji czy transporcie materiałów.
- Podejmowanie działań zaradczych mających na celu ograniczanie, monitorowanie i eliminację IGO (zgodnie z przepisami prawa).

3) Działania zaradcze

- Podejmowanie działań zaradczych w celu zwalczania populacji inwazyjnych gatunków.
- 4) Współpraca międzyinstytucjonalna
 - Koordynacja działań z regionalnymi dyrekcjami ochrony środowiska, samorządami, parkami narodowymi, naukowcami i innymi.
 - Wymiana informacji i dobrych praktyk w zakresie wczesnego wykrywania, kontroli populacji i eliminacji.
- 5) Edukacja i informowanie społeczeństwa
 - Prowadzenie działań informacyjnych wśród lokalnych społeczności i turystów (np. tablice informacyjne, kampanie edukacyjne).
 - Uświadamianie zagrożeń związanych z introdukcją i rozprzestrzenianiem gatunków obcych, także przez przypadkowe działania ludzi.
- 6) Obowiązki prawne
 - Przestrzeganie zakazu wprowadzania, hodowli, uprawy, przetrzymywania i przemieszczania gatunków z list IGO.
 - Uczestnictwo w opracowywaniu i realizacji krajowych planów działania dotyczących konkretnych gatunków.

6. Zasady systemowego zarządzania inwazyjnymi gatunkami obcymi w lasach – dla roślin

Zgodnie z przepisami Unii Europejskiej i celami ochrony przyrody, zarządzanie gatunkami inwazyjnymi musi być dobrze zaplanowane, spójne i długofalowe. Działania nie mogą być przypadkowe – powinny tworzyć strategię, która ograniczy ryzyko dla środowiska i gospodarki. Wprowadza się główne zasady postępowania:

1. Wczesne wykrywanie i szybka reakcja

Najważniejsze jest szybkie wykrycie nowych ognisk inwazji. Im wcześniej zareagujemy, tym większa szansa na całkowite usunięcie okazów gatunku lub ograniczenie jego rozprzestrzeniania. Monitoring i szybkie działania są tańsze i skuteczniejsze niż późniejsza walka na dużą skalę.

2. Analiza ryzyka i priorytetów

Nie zwalcza się inwazyjnych gatunków obcych „dla zasady”. Interwencja jest potrzebna tylko wtedy, gdy gatunek zagraża cennym siedliskom lub gatunkom chronionym. Dlatego konieczne jest dokładne mapowanie występowania IGO w odniesieniu do najważniejszych obszarów przyrodniczych.

3. Skuteczne wykorzystanie zasobów

Budżet i siły są ograniczone, więc trzeba działać tam, gdzie ma to największy sens:

- hot spots – obszary o najwyższej wartości przyrodniczej i wrażliwości,
- ogniska początkowe – nowe miejsca inwazji, gdzie usunięcie gatunku jest jeszcze możliwe,

- drogi wprowadzania – miejsca, gdzie człowiek najczęściej „przynosi” gatunki (np. parkingi, drogi, otoczenie ogrodów działkowych).

4. Hierarchia metod

- Najpierw stosujemy metody mechaniczne i fizyczne (np. wycinka, wykopywanie, mulczowanie).
- Metody chemiczne lub biologiczne są dopuszczalne tylko w ostateczności, po ocenie ryzyka i nieskuteczności innych sposobów.

5. Eliminacja źródeł rozmnażania

Wpierw usuwamy rośliny, które mogą się rozmnażać – np. owocujące drzewa lub krzewy. To ogranicza rozprzestrzenianie się gatunku.

6. Bezpieczna utylizacja biomasy

Usunięte rośliny trzeba zniszczyć tak, by nie mogły się odrodzić (np. przez spalanie, kontrolowane kompostowanie) – szczególnie ważne, gdy zawierają nasiona, bulwy czy kłącza.

7. Długoterminowe działania

Jednorazowa akcja nie wystarczy. Kontrola musi być prowadzona przez kilka sezonów (minimum 2–3 lata), a potem trzeba monitorować teren. Jeśli nie ma środków na długofalowe działania, lepiej nie zaczynać – inaczej wysiłek pójdzie na marne.

7. Zasady refundacji poniesionych wydatków ze środków funduszu leśnego

Środki funduszu leśnego mogą zostać przeznaczone na refundację poniesionych wydatków na działania realizowane w ramach niniejszego programu, przy uwzględnieniu następujących uwarunkowań:

- a) środki funduszu leśnego mogą pokryć koszty poniesione w ramach wkładu własnego do wydatków kwalifikowanych w projektach współfinansowanych ze źródeł zewnętrznych, realizowanych przez jednostki organizacyjne PGL LP;
- b) środki funduszu leśnego mogą pokryć do 100% wydatków niekwalifikowanych w projektach współfinansowanych ze źródeł zewnętrznych, realizowanych przez jednostki organizacyjne PGL LP, w szczególności tych, które wpisują się w zakres działań ochronnych wyszczególnionych w ust. 4;
- c) środki funduszu leśnego mogą pokryć do 100% wydatków poniesionych na działania ochronne wyszczególnione w ust. 4, realizowanych w ramach wewnętrznych inicjatyw jednostek organizacyjnych PGL LP;
- d) zakres rzeczowo-finansowy działań podlegających refundacji w danym roku, ustalany będzie na etapie budowy planów finansowo-gospodarczych PGL LP zgodnie z procedurą ujmowania zadań w planie wydatków funduszu leśnego, ustaloną w aktualnym zarządzeniu Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych w sprawie jednolitych zasad gospodarowania środkami funduszu leśnego.